

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

η ΠΟΛΗ του
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
&
της ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΒΡΑΪΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης βρίσκεται στην περιοχή που υπήρξε το κέντρο της Εβραϊκής Κοινότητας από την εποχή που εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι Σεφαραδίτες στην πόλη μέχρι και τα μεταπολεμικά χρόνια. Στο μουσείο παρουσιάζεται η μόνιμη έκθεση "Θεσσαλονίκη: Μητρόπολη του Σεφαραδισμού", με στοιχεία για την ιστορία των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη.

**ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το 1912. Στα 50 χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης, στις 27 Οκτωβρίου 1962 εγκαινιάστηκε το σημερινό κτίριο. Στο μουσείο φιλοξενούνται εκθέματα από τις ανασκαφές στην πόλη της Θεσσαλονίκης αλλά και στην περιοχή της Μακεδονίας.

**ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Στο Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Θεσσαλονίκης με έκταση 180.000 τ.μ. λαμβάνει χώρα τώρα η μεγαλύτερη ίσως έκθεση της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η οποία άνοιξε τις πύλες της για πρώτη φορά το 1926.

Η Θεσσαλονίκη, η ωραιότερη πόλη του βορρά στην αγκαλιά του Θερμαϊκού, αποπνέει τη μαγεία της Ανατολής στο σταυροδρόμι με τη Δύση. Είναι η πόλη όπου συναντιούνται οι πολιτισμοί, οι ιδέες και οι άνθρωποι. Η ιστορία της αναδύεται ολοζώντανη σε κάθε γωνιά της πόλης και η ταυτότητά της είναι ένα υπέροχο ψηφιδωτό πολιτισμών που δίνει μια μοναδικότητα που δεν θα τη συναντήσει κανείς πουθενά αλλού.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Στην ομώνυμη οδό ο Ναός του Αγίου Δημητρίου, πεντάκλιτη βασιλική του «ελληνιστικού τύπου» δεσπόζει στην πόλη της Θεσσαλονίκης και είναι αφιερωμένη στον Άγιο Δημήτριο, τον πολιούχο της πόλης.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Καθεδρικός Ναός της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης και ταυτόχρονα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς, ο Ιερός Ναός της Αγίας Σοφίας, είναι από τους πιο παλιούς και σπουδαίους ναούς της πόλης και με μεγάλη ιστορία, ο Ναός της Θεού Σοφίας χτίστηκε στα μέσα του 7ου αιώνα και λειτουργεί αδιάλειπτα ως τις μέρες μας.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΑΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟΥ

Με μεγάλη ιστορία ο Ιερός Ναός της Παναγίας Αχειροποιήτου του 5ου αιώνα, είναι παλαιοχριστιανική βασιλική της Θεσσαλονίκης, μοναδική στον κόσμο. Η ονομασία προέρχεται από την εικόνα της Θεοτόκου που βρίσκεται στο ναό. Με υπέροχα ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και διάκοσμο, η εκκλησία έχει μια μοναδικότητα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΨΙΔΑ ΤΟΥ ΓΑΛΕΡΙΟΥ

Η Θριαμβική Αψίδα του Γαλέριου, γνωστή και ως Καμάρα, σε κοντινή αποσταση από τη Ροτόντα είναι τοπόσημο της Θεσσαλονίκης. Σημείο συνάντησης για τους Θεσσαλονικείς και τους επισκέπτες, η Καμάρα είναι κτίσμα των αρχών του 4ου μ.Χ. αιώνα και της εποχής της Ρωμαϊκής «Τετραρχίας».

ΒΙΛΛΑ ΑΛΛΑΤΙΝΙ

Κατοικία της εβραϊκής οικογένειας Αλλατίνι, η Βίλλα Αλλατίνι, μια τριώροφη έπαυλη του 1898, δεσπόζει στην περιοχή Ντεπώ. Υπήρξε έδρα από το 1979 της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας από το 2011.

ΠΥΡΓΟΣ ΤΡΙΓΩΝΙΟΥ

Με μήκος περίπου 4 χιλιόμετρα απλώνονται τα βυζαντινά τείχη της Θεσσαλονίκης. Κάποτε κάλυπταν 8 χιλιόμετρα και το ύψος τους ήταν 10-12 μέτρα. Περικλύουν την ακρόπολη όπου βρίσκεται και το αμυντικό σύμπλεγμα του Επταπυργίου.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού άνοιξε τις πύλες του το 1994 ενώ ολοκληρώθηκε ως το 2004. Με πολύ ενδιαφέροντα εκθέματα από τη βυζαντινή περίοδο της πόλης και ενδιαφέρουσες συλλογές, ανήκει στο Υπουργείο Πολιτισμού και θεωρείται ένα από τα καλύτερα έργα δημόσιας αρχιτεκτονικής.

ΑΓΟΡΑ ΜΟΔΙΑΝΟ

Η κατασκευή της Αγοράς Μοδιάνο ή Στοάς Μοδιάνο, ξεκίνησε το 1922, τελείωσε το 1925 και εγκαινιάστηκε το 1930. Ο αρχιτέκτονας J. Oliphant και ο μηχανικός και κύριος του έργου Ελί Μοδιάνο, έδωσαν στην πόλη της Θεσσαλονίκης τη σκεπαστή αγορά η οποία και επίσημα εξακολουθεί να είναι η Κεντρική Αγορά Τροφίμων ή Κεντρική Στοά Τροφίμων.

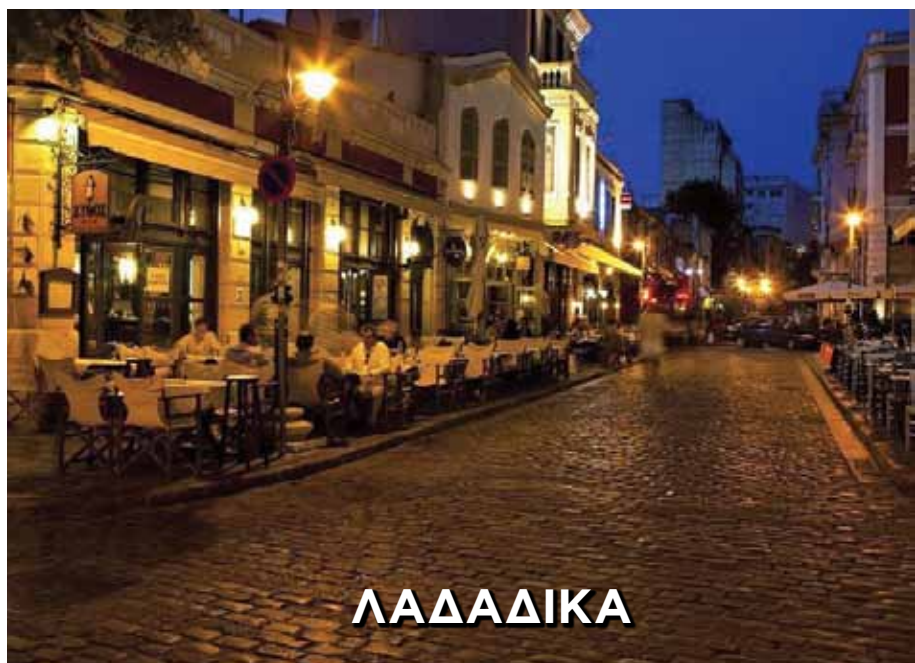
ΡΟΤΟΝΤΑ

Η Ροτόντα, το περίφημο κυκλικό θολωτό κτίσμα του 4ου αιώνα στη Θεσσαλονίκη, φημολογείται ότι υπήρξε ναός του Δία ή των Καβείρων, και κατασκευάστηκε από τον Καίσαρα Γαλέριο είτε ως μαυσωλείο του ή ως αίθουσα του θρόνου.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΤΑΤΟΥΡΚ

Εδώ πιθανολογείται πως γεννήθηκε ο Μουσταφά Κεμάλ γνωστός με το όνομα Ατατούρκ. Σήμερα είναι το Μουσείο Μουσταφά Κεμάλ και διατηρεί αυθεντική την επίπλωση του κτιρίου.

ΛΑΔΑΔΙΚΑ

Ιστορική συνοικία της πόλης της Θεσσαλονίκης και διάσημη σε όλη την Ελλάδα. Σήμερα, μετά τις διαδικασίες αναπαλαίωσης αποτελεί μια από τις πιο δημοφιλείς περιοχές της πόλης.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΧΩΡΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΝΑΔΕΙΞΕΙ
ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Κατασκευή κατακόρυφων στοιχείων φέροντα οργανισμού στο επίπεδο του Ισογείου
Photo Dimitris Andritsos

Το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος που ανεγείρεται στη Θεσσαλονίκη αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα μνήμης και πολιτισμού που θα υλοποιηθούν τα επόμενα χρόνια στη χώρα. Είναι αφιερωμένο στους Έλληνες Εβραίους που εξοντώθηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, με ιδιαίτερη αναφορά στους 67.000 Έλληνες Εβραίους και ειδικότερα στους 50.000 Θεσσαλονικείς που χάθηκαν. Η πρωτοβουλία γεννήθηκε το 2013, με την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης να αναλαμβάνει τον ρόλο του βασικού φορέα. Από την πρώτη στιγμή ήταν σαφές ότι δεν θα επρόκειτο για ένα έργο «από την Κοινότητα για την Κοινότητα», αλλά για μια εθνικής σημασίας προσπάθεια που απαιτούσε τη συνεργασία πολλών φορέων και τη στήριξη της πολιτείας και της κοινωνίας. Στην αρχή δεν υπήρχε τίποτα, ωστόσο σταδιακά δημιουργήθηκαν οι συνθήκες που επέτρεψαν την υλοποίηση αυτού του μεγαλεπήβολου εγχειρήματος.

Η μοναδικότητά του έγκειται στη θέση του, καθώς ανεγείρεται στον ίδιο τόπο από τον οποίο ξεκίνησε η τραγωδία: κοντά στο γκέτο μετεπιβίβασης, στο στρατόπεδο του Βαρώνου Χιρς, και δίπλα στις ίδιες ράγες όπου φορτώθηκαν οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στα τρένα που οδηγούσαν στον θάνατο. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του θα δημιουργηθεί μια διαδρομή μνήμης που θα συνδέει το Μουσείο με την Πλατεία Ελευθερίας, προσφέροντας στους επισκέπτες μια βιωματική εμπειρία σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν. Το Μουσείο δεν θα αναδείξει μόνο την ιστορία των Εβραίων της Θεσσαλονίκης αλλά και όλων των κοινοτήτων της Ελλάδας, από τη Θράκη, τη Μακεδονία και την Ήπειρο μέχρι τα νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου και την Κρήτη. Με τον τρόπο αυτό καλύπτεται ένα σημαντικό κενό, καθώς τα περισσότερα Μουσεία Ολοκαυτώματος εστιάζουν κυρίως στις εμπειρίες των Εβραίων της Κεντρικής Ευρώπης, αφήνοντας ελάχιστες αναφορές στον αφανισμό των σεφαραδίτικων κοινοτήτων της Μεσογείου.

Η Θεσσαλονίκη, μέσα από το Μουσείο, θα αποκτήσει έναν καίριο ρόλο στο διεθνές δίκτυο Μνήμης και Έρευνας, συνδιαλεγόμενη με κορυφαία ιδρύματα όπως το Yad Vashem στο Ισραήλ, το Memorial de la Shoah στη Γαλλία και το United States Holocaust Memorial Museum στις Ηνωμένες Πολιτείες. Έτσι, η πόλη θα αναδειχθεί σε διεθνές κέντρο μνήμης και πολιτισμού, ενώ εκτιμάται ότι το Μουσείο θα προσελκύσει έως και 500.000 επισκέπτες ετησίως, συμβάλλοντας όχι μόνο στην ενίσχυση της ιστορικής συνείδησης

αλλά και στην οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της δυτικής εισόδου της Θεσσαλονίκης.

Το έργο υποστηρίζεται σήμερα με δέκα εκατομμύρια ευρώ από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, που πρώτη δεσμεύτηκε στη χρηματοδότηση, με άλλα δέκα εκατομμύρια από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, ενώ η Ελληνική Κυβέρνηση θα συνεισφέρει δεκαοκτώ εκατομμύρια ευρώ. Σημαντική υπήρξε και η συμβολή του Δήμου Θεσσαλονίκης ήδη από την εποχή του αείμνηστου Γιάννη Μπουτάρη, ενώ και οι επόμενοι δήμαρχοι, Κωνσταντίνος Ζέρβας και Στέλιος Αγγελούδης, συνέχισαν να στηρίζουν ενεργά την προσπάθεια. Η ΓΑΙΑΟΣΕ Α.Ε. βοήθησε επίσης στην επίλυση κρίσιμων ζητημάτων που προέκυψαν με την πάροδο των ετών, ενώ καθοριστική στάθηκε η συμβολή του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη, του πρώην Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης Παναγιώτη Πικραμένου και πολλών υπουργών που συνέβαλαν στην άμεση επίλυση προβλημάτων και την επιτάχυνση των διαδικασιών. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στο μέλος της κοινότητας, Δρ. Αλβέρτο Μπουρλά, ο οποίος μέσω του Genesis Prize Foundation δώρισε το χρηματικό έπαθλο του Βραβείου Genesis 2022 ύψους ενός εκατομμυρίου δολαρίων για την ανέγερση του Μουσείου.

Το Μουσείο έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς δεν θα περιοριστεί σε έναν τόπο μνήμης αλλά θα αποτελέσει ζωντανό φορέα έρευνας, εκπαίδευσης και μελέτης του Ολοκαυτώματος. Η τεκμηρίωση, η ανάλυση και η ανάδειξη κάθε πτυχής των γεγονότων θα λειτουργούν ως ανάχωμα απέναντι σε όσους αρνούνται ή παραποιούν την ιστορική αλήθεια, ενώ μέσα από ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα θα αναδεικνύονται οι οδυνηρές εμπειρίες των Ελλήνων Εβραίων, ενισχύοντας τη συλλογική μνήμη και συμβάλλοντας στην καταπολέμηση του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και του αντισημιτισμού. Σε μια εποχή που ο αντισημιτισμός γνωρίζει εκ νέου έξαρση, το έργο του Μουσείου καθίσταται ακόμη πιο επίκαιρο και αναγκαίο.

Ένα τέτοιο έργο δεν αποτελεί μόνο φόρο τιμής στους νεκρούς του Ολοκαυτώματος, αλλά και μια δυνατή παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές, ώστε οι λέξεις «Ποτέ Ξανά» να αποκτήσουν πραγματική υπόσταση και να θυμίζουν σε όλους ότι η διατήρηση της μνήμης είναι καθήκον της ανθρωπότητας, γιατί όποιος ξεχνά εγκληματεί.

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕ ΤΡΟΧΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ, Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος για την ανέγερση του οποίου φορέας είναι η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης (ΙΚΘ), έχει πλέον εισέλθει αποφασιστικά στη δεύτερη και κύρια φάση της κατασκευής του. Η πλήρης αποπεράτωση όλων των εργασιών και των μουσειακών κατασκευών και η έναρξη λειτουργίας του Μουσείου αναμένονται εντός του 2028. Με την ολοκλήρωσή του, το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος δεν θα αποτελέσει απλώς ένα μνημείο απότισης φόρου τιμής στα θύματα της ναζιστικής θηριωδίας, αλλά έναν ζωντανό εκπαιδευτικό και ερευνητικό πυρήνα που θα προσελκύει εκατοντάδες χιλιάδες επισκέπτες ετησίως, λειτουργώντας ως ισχυρός αναπτυξιακός μοχλός για την αναβάθμιση της δυτικής εισόδου της Θεσσαλονίκης.

Το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος, φορέας υλοποίησης του οποίου είναι η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης (ΙΚΘ), εκτελείται σε δύο διακριτές φάσεις: την Α' Φάση Κατασκευής – Πρόδρομες Εργασίες, η οποία ολοκληρώθηκε εντός του 2025, και τη Β' Φάση Κατασκευής – Κατασκευή Κτιρίου, η οποία ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2026, μετά την ολοκλήρωση των Πρόδρομων Εργασιών και την επιλογή της METKA ATE ως Αναδόχου, κατόπιν σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας. Για την υλοποίηση του Έργου καθοριστική παραμένει η συμβολή των Δωρητών του, και συγκεκριμένα της Ελληνικής Κυβέρνησης, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), του Tavma Foundation, της Claims Conference, καθώς και του Genesis Prize Foundation μέσω της δωρεάς του Άλμπερτ Μπουρλά, των οποίων η υποστήριξη συνέβαλε αποφασιστικά στην ωρίμανση και την εξέλιξη του Έργου.

Υπενθυμίζεται ότι το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος ανεγείρεται στον χώρο του παλαιού Σιδηροδρομικού Σταθμού Θεσσαλονίκης, τόπο άρρηκτα συνδεδεμένο με τη μνήμη των εκτοπισμένων Εβραίων της πόλης.

Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός του Μουσείου φέρει την υπογραφή των γραφείων EKA Efrat Kowalsky Architects (Ισραήλ), HnB Heide von Beckerath (Γερμανία) και Μακρίδης και Συνεργάτες (Ελλάδα), σε συνεργασία με διεπιστημονική μελετητική ομάδα. Τη μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη έχουν αναλάβει το διεθνώς αναγνωρισμένο γραφείο Atelier Brückner και η Ανδρομάχη Γκαζή, διασφαλίζοντας ένα

Κάθετη φωτογραφική λήψη κατά την κατασκευή των δύο υπογείων
Photo Dimitris Andritsos

σύγχρονο μουσειακό αποτέλεσμα διεθνών προδιαγραφών. Τον συνολικό συντονισμό και τη διαχείριση του Έργου έχει αναλάβει η ένωση εταιρειών Σαμαράς & Συνεργάτες Α.Ε. - Σύμβουλοι Μηχανικοί - Hill International, σε ρόλο Project Manager και Τεχνικού Συμβούλου.

1. Πρόοδος Κατασκευής Έργου

Η Α' Φάση Κατασκευής υλοποιήθηκε από την Ανάδοχο Κοινοπραξία Γεωέρευνα - OFS και περιελάμβανε τις Πρόδρομες Εργασίες: εκσκαφές, αντιστηρίξεις και την κατασκευή της υποθεμελίωσης του νέου Κτιρίου, ήτοι Διαφραγματικού Τοίχου μήκους 197,00 μέτρων, ενενήντα δύο φρεατοπασσάλων και ενενήντα τριών προεντεταμένων αγκυρώσεων, διαμορφώνοντας το απαιτούμενο τεχνικό υπόβαθρο για την άμεση έναρξη των εργασιών στεγάνωσης και θεμελίωσης του νέου Κτιρίου από τον Ανάδοχο της Β' Φάσης.

Παράλληλα, κατόπιν ολοκλήρωσης των Μελετών Εφαρμογής και των Τευχών Δημοπράτησης, έλαβε χώρα η δημοπράτηση της Β' Φάσης Κατασκευής, η οποία περιλαμβάνει την κατασκευή του Κτιρίου του Μουσείου, τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και τη δημιουργία του υπαίθριου χώρου στάθμευσης. Κατά τη διαγωνιστική διαδικασία επιλέχθηκε ως Ανάδοχος η εργοληπτική εταιρεία METKA ATE, με τη σύμβαση εργολαβίας να υπογράφεται στις 23 Ιανουαρίου 2026 μεταξύ της ΙΚΘ και της METKA ATE, με συμβατική διάρκεια ολοκλήρωσης των κατασκευαστικών εργασιών περί τα δύο έτη.

Με την υπογραφή του πρωτοκόλλου παραλαβής εργοταξίου, ο Ανάδοχος προέβη άμεσα σε πλήρη οργάνωση του εργοταξίου, με την εγκατάσταση όλων των απαιτούμενων μηχανημάτων και εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένων δύο οικοδομικών γερανών.

Από την έναρξη των κατασκευαστικών εργασιών της Β' Φάσης έχουν αποπερατωθεί πλήρως οι εργασίες στεγάνωσης των υπόγειων χώρων του Μουσείου, η θεμελίωση του Κτιρίου με τη διαμόρφωση της πλάκας γενικής κοιτόστρωσης, καθώς και ο φέρων οργανισμός των δύο υπόγειων επιπέδων και του ισόγειου, συμπεριλαμβανομένων των πυρήνων (κλιμακοστάσια/ανελκυστήρες). Οι εργασίες του φέροντος οργανισμού εξελίσσονται πλέον άνω του επιπέδου του υφιστάμενου εδάφους και εντός του Σεπτεμβρίου προγραμματίζεται η ολοκλήρωση της κατασκευής της πλάκας δαπέδου του 1ου ορόφου.

Παράλληλα, έχουν υλοποιηθεί οι πρώτες ηλεκτρομηχανολογικές υποδομές στα δύο υπόγεια επίπεδα, ενώ σταδιακά ξεκίνησαν και οι πρώτες αρχιτεκτονικές εργασίες. Στον χώρο στάθμευσης έχουν ολο-

Πανοραμική φωτογραφία κατά τη σκυροδέτηση της πλάκας δαπέδου του ισόγειου
Photo Dimitris Andritsos

Το Μουσείο έχει συνολική επιφάνεια περίπου 9.000 τ.μ., θα αποτελείται από έξι υπέργειους και δύο υπόγειους ορόφους και θα αναπτύσσεται γύρω από ένα μικρό αστικό άλσος. Πέρα από τους αίθουσες της μόνιμης έκθεσης, το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδας, θα περιλαμβάνει αίθουσες περιοδικών εκθέσεων, αρχείων, εκπαίδευσης και έρευνας, καθώς και χώρους πολλαπλών χρήσεων και αναψυχής και γραφεία διοίκησης, ενώ στο διπλανό ακίνητο θα δημιουργηθεί ο υπαίθριος χώρος στάθμευσης.

Πανοραμική φωτορεαλιστική νυχτερινή απεικόνιση του Μουσείου © Architects' Team: Efrat-Kowalsky Architects, Heide & von Beckerath, Makridis Associates

κληρωθεί οι εργασίες επιχώσεων, ενώ εξελίσσονται οι εργασίες κατασκευής του δικτύου γεωθερμίας.

Η αποπεράτωση του συνόλου του φέροντος οργανισμού του Κτιρίου προγραμματίζεται στις αρχές του 2027, ενώ παράλληλα θα εξελίσσονται οι αρχιτεκτονικές εργασίες και η εγκατάσταση των ηλεκτρομηχανολογικών συστημάτων στο εσωτερικό του Κτιρίου και στον περιβάλλοντα χώρο. Θα ακολουθήσει η κατασκευή και εγκατάσταση των εξωτερικών όψεων του νέου Κτιρίου, καθώς και η ολοκλήρωση των αρχιτεκτονικών και φυτοτεχνικών εργασιών του υπαίθριου χώρου στάθμευσης και του περιβάλλοντος χώρου.

Η ολοκλήρωση του συνόλου των κατασκευαστικών εργασιών του Κτιρίου του Μουσείου προγραμματίζεται στις αρχές του 2028.

Η μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη του Έργου βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2027, προκειμένου να εκκινήσουν και οι εργασίες των ειδικών μουσειακών κατασκευών στα τρία επίπεδα της μόνιμης έκθεσης του Μουσείου, οι οποίες προγραμματίζεται να ολοκληρωθούν εντός του 2028.

2. Γενικά Στοιχεία Έργου

Το Μουσείο, συνολικής επιφάνειας περίπου 9.000 τ.μ., θα αποτελείται από έξι υπέργειους και δύο υπόγειους ορόφους και θα αναπτύσσεται γύρω από ένα μικρό αστικό άλσος. Πέραν των χώρων της μόνιμης έκθεσης, θα περιλαμβάνει χώρους περιοδικών εκθέσεων, αρχείων, εκπαίδευσης και έρευνας, χώρους πολλαπλών χρήσεων και αναψυχής, καθώς και γραφεία διοίκησης, ενώ στο όμορο ακίνητο θα δημιουργηθεί ο υπαίθριος χώρος στάθμευσης.

Το Μουσείο έχει σχεδιαστεί ως περίοπτο μνημείο, με έμπνευση από τα οκταγωνικά μνημεία της Θεσσαλονίκης, το οποίο κατά τη διάρκεια της νύχτας θα διαχέει φως από μέσα προς τα έξω, μεταμορφώνοντας το κτίριο σε έναν ζωντανό καμβά που μιμείται τον φωτισμό των φάρων. Ο σχεδιασμός βασίζεται στις αρχές της βιωσιμότητας και της αειφορίας, με στόχο την πιστοποίηση του Κτιρίου κατά το διεθνώς αναγνωρι-

σμένο σύστημα αειφόρου ανάπτυξης LEED, σε επίπεδο Gold.

Για το εμβληματικό αυτό Έργο, εκδόθηκε στις 19.12.2023 η Οικοδομική Άδεια από την Υπηρεσία Δόμησης του Δήμου Θεσσαλονίκης (Α/Α Πράξης 899557), με εξαετή ισχύ.

Σύνοψη

Η Β΄ Φάση Κατασκευής, που αφορά την ανέγερση του νέου Κτιρίου του Μουσείου Ολοκαυτώματος Ελλάδος, τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και τη δημιουργία του υπαίθριου χώρου στάθμευσης, με Ανάδοχο την εργοληπτική εταιρεία ΜΕΤΚΑ ΑΤΕ, βρίσκεται σε εξέλιξη από τον Φεβρουάριο του 2026, με συμβατική διάρκεια περί τα δύο έτη. Έως σήμερα έχουν αποπερατωθεί οι εργασίες στεγάνωσης των υπογείων, η θεμελίωση του νέου Κτιρίου και η κατασκευή του φέροντος οργανισμού των δύο υπόγειων επιπέδων και του ισογείου, ενώ εντός του Σεπτεμβρίου αναμένεται η ολοκλήρωση της πλάκας δαπέδου του 1ου ορόφου. Παράλληλα εξελίσσονται οι πρώτες αρχιτεκτονικές και ηλεκτρομηχανολογικές εργασίες στους υπόγειους χώρους και στον χώρο στάθμευσης.

Η πλήρης αποπεράτωση όλων των εργασιών και των μουσειακών κατασκευών και η έναρξη λειτουργίας του Μουσείου αναμένονται εντός του 2028. Το Μουσείο θα αποτελέσει σημαντικό αναπτυξιακό μοχλό για την ευρύτερη περιοχή της δυτικής εισόδου της Θεσσαλονίκης, με χιλιάδες αναμενόμενους επισκέπτες ετησίως.

Υπενθυμίζεται ότι το Έργο υλοποιείται με την καθοριστική συμβολή των Δωρητών του — της Ελληνικής Κυβέρνησης, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), του Tavma Foundation, της Claims Conference και του Genesis Prize Foundation, μέσω της δωρεάς του Άλμπερτ Μπουρλά.

Παναγιώτης Πικραμμένος

Πρόεδρος της Ομάδας Εργασίας για το Έργο ανέγερσης και λειτουργίας του Μουσείου Ολοκαυτώματος Ελλάδος

ΕΒΡΑΪΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

©Petros Papakyriakou
<https://petrosapakyriakou.com>

Το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το έτος 2001, σε παλαιά εμπορική στοά που ανήκει στην Ισραηλιτική Κοινότητα και ανακαινίσθηκε από τον ΟΠΠ Θεσσαλονίκη 97. Σκοπός του είναι η συγκέντρωση των τεκμηρίων και κειμηλίων που δεν καταστράφηκαν στο Ολοκαύτωμα, η διατήρηση της μνήμης των θυμάτων και η έρευνα για την υπερδισχιλιετή παρουσία των εβραίων στη Θεσσαλονίκη. Στο σύντομο χρόνο λειτουργίας του έχει σχηματίσει συλλογές με επιτύμβιες πλάκες από το κατεστραμμένο Ισραηλιτικό Νεκροταφείο, οικοδομικά μέλη από συναγωγές που κατεδαφίστηκαν από τις γερμανικές αρχές κατοχής, θρησκευτικά αντικείμενα, παλαιά και

σπάνια βιβλία στην εβραϊκή γλώσσα, οικογενειακά κειμήλια, κετουμπότ, δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα σχετικά με το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ιδιωτικές επιστολές, ενδυμασίες, υφάσματα, τραπεζομάντιλα, βιβλία καθώς και βιβλιάρια τραπεζικών καταθέσεων (ως το 1940). Επίσης, το μουσείο διατηρεί τη μοναδική υφιστάμενη συλλογή προπολεμικών οικογενειακών και σχολικών φωτογραφιών, σχηματισμένη από δωρεές που συνεχίζονται και διαθέτει τη σημαντικότερη συλλογή επιχειρηματικών τεκμηρίων από τη Θεσσαλονίκη.

Στον πρώτο όροφο εκτίθεται η ιστορία της εβραϊκής παρουσίας στη Θεσ-

©Petros Papakyriakou
<https://petrospapakyriakou.com>

©Petros Papakyriakou
<https://petrospapakyriakou.com>

©Petros Papakyriakou
<https://petrospapakyriakou.com>

σαλονίκη από την ίδρυση της μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ενώ στον ίδιο όροφο, παρουσιάζεται και η θρησκευτική, καθημερινή και οικονομική ζωή των Εβραίων της πόλης. Ένας ειδικός εκθεσιακός χώρος αναφέρεται στο Ολοκαύτωμα, όπως επηρέασε την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης στο σύνολο της. Αξιόλογη είναι η μεγάλη ψηφιακή συλλογή τεκμηρίων σχετικά με την επιχειρηματικότητα των εβραίων της Θεσσαλονίκης. Το Μουσείο έχει ετοιμάσει και παρουσιάζει σημαντικές περιοδικές εκθέσεις ανέκδοτων ιστορικών τεκμηρίων για θέματα που κυμαίνονται από τον 16ο αιώνα μέχρι και την περίοδο μετά το Ολοκαύτωμα. Το 2016 προστέθηκε η Αίθουσα των Θυμάτων, με ονόματα 27.000 πιστοποιημένων Θεσσαλονικέων νεκρών του Ολοκαυτώματος. Το 2019 ο χώρος του επεκτάθηκε και η εκθεσιακή επιφάνεια διπλασιάστηκε. Το έτος εκείνο τριπλα-

σιάστηκε η μόνιμη ιστορική έκθεση Simon Marks. Το 2021 ολοκληρώθηκε η «Αίθουσα Εβραϊκής Παιδικής Ηλικίας» και το 2022 η Αίθουσα «Άγνωστοι Μουσικοί Θησαυροί των Ελλήνων Εβραίων». Μια μικρή αίθουσα για τα θύματα στη βουλγαρική ζώνη κατοχής (Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 1941-44) λειτουργεί εντός του 2022. Επίσης, το Μουσείο εφαρμόζει τη φιλοσοφία «Το Μουσείο έξω από το Μουσείο» με ειδικές ψηφιακές εφαρμογές οι οποίες ενθαρρύνουν την ξενάγηση σε τόπους της Θεσσαλονίκης με εβραϊκό ενδιαφέρον. Επίσης πραγματοποιούνται ερευνητικά προγράμματα για την τοπική εβραϊκή ιστορία και τον πολιτισμό σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και ανεξάρτητους ερευνητές. Τέλος, το Μουσείο πραγματοποιεί σεμινάρια για καθηγητές μέσης εκπαίδευσης σχετικά με την τοπική ιστορία και οργανωμένες ξεναγήσεις για σχολικές τάξεις.

Η ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για την εγκατάσταση των πρώτων Εβραίων στη Θεσσαλονίκη, που εικάζεται ότι έφθασαν γύρω στο 140 π.Χ., προερχόμενοι από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Τα μέλη της Κοινότητας αυτής, οι ονομαζόμενοι "Ρωμανιώτες", είχαν υιοθετήσει την ελληνική γλώσσα διατηρώντας ταυτόχρονα και αρκετά στοιχεία εβραϊκής ή αραμαϊκής προέλευσης, καθώς και την εβραϊκή γραφή. Στη συναγωγή τους κήρυξε ο Απόστολος Παύλος επί 3 συνεχή Σάββατα, όταν επισκέφτηκε την πόλη γύρω στο 50 μ.Χ. Κατά καιρούς Εβραίοι από όλα τα μέρη της Ευρώπης εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη ιδρύοντας τις δικές τους κοινότητες και τις δικές τους συναγωγές. Καθοριστικό γεγονός στην ιστορία όχι μόνο της Εβραϊκής Κοινότητας αλλά και της πόλης αποτέλεσε η εγκατάσταση 15.000 - 20.000 Ισπανοεβραίων, των λεγόμενων Σεφαραδίων, που το 1492, διωγμένοι από την πατρίδα τους ύστερα από διάταγμα των «Καθολικών Βασιλέων» Φερδινάνδου και Ισαβέλλας βρήκαν άσυλο στη Θεσσαλονίκη προσδίδοντας στην πόλη μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία.

Με την άφιξή τους, η ερημωμένη πολιτεία θα ξυπνήσει από τη νάρκη της και θα ξαναγίνει ένα οικονομικό κέντρο πρώτης γραμμής, όπως και στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια. Η Θεσσαλονίκη θα εξελιχθεί σε σπουδαίο κέντρο θεολογικών σπουδών και θα αναδείξει εξέχουσες προσωπικότητες. Για το λόγο αυτό, το 1537, ο Σαμουέλ Ούσκουε, Εβραίος ποιητής από τη Φερράρα την αποκάλεσε «Μητέρα του Ισραήλ».

Το πιο καθοριστικό γεγονός για την Εβραϊκή κοινότητα του 17ου αιώνα ήταν η εμφάνιση του ψευδο-μεσσία Σαμπετάι Τσβι από τη Σμύρνη. Αρχικά, έτυχε πολύ καλής μεταχείρισης και κήρυξε στη συναγωγή Σαλόμ. Όταν όμως ισχυρίστηκε ότι ήταν ο αληθινός Μεσσίας, εκδιώχθηκε από την πόλη σύμφωνα με απόφαση των πιο σημαντικών ραβίνων της πόλης. Αργότερα, ασπάστηκε τον Ισλαμισμό και 13 χρόνια μετά το θάνατό του, το 1683, μια ομάδα οπαδών του -περίπου 300 Εβραϊκές οικογένειες- ασπάστηκαν κι αυτές τον Ισλαμισμό. Αυτή η αίρεση ονομάστηκε «Ντονμέ» (στα Τουρκικά ση-

μαίνει «αποστάτης») και το θρησκευτικό τους κέντρο ήταν στη Θεσσαλονίκη, από όπου εξαπλώθηκαν στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλα μέρη. Το πέρασμα του Σαμπετάι Τσβι από τη Θεσσαλονίκη και η αποστασία που επακολούθησε προκάλεσε σάλο στους Εβραίους της Θεσσαλονίκης οπότε η Κοινότητα ένοιωσε την ανάγκη να είναι ενωμένη για να αντιμετωπίζουν παρόμοιες απειλές.

Η αναγέννηση θα έρθει προς τα μέσα του 19ου αιώνα με την στροφή προς τα δυτικά πρότυπα, που συνοδεύεται με την οικονομική ευεξία μέσα στις συνθήκες αφύπνισης του ευρωπαϊκού διαφωτισμού και της βιομηχανικής επανάστασης. Προς το τέλος του 19ου αιώνα οι Εβραίοι κρατούν τους περισσότερους και σπουδαιότερους εμπορικούς οίκους της πόλης και πρωτοστατούν στην βιομηχανική της ανάπτυξη. Ο πληθυσμός τους ξεπερνά τις 70.000 ψυχές, δηλαδή το 50% του συνολικού πληθυσμού της πόλης. Η Εβραϊκή κοινότητα διατηρεί μια σειρά από σπουδαία φιλανθρωπικά ιδρύματα (ορφανοτροφεία, γηροκομείο, νοσοκομείο Χίρς, άσυλο ψυχοπαθών), δεκάδες σχολεία και συνοικισμούς. Κυκλοφορούν επίσης και πολλές εφημερίδες. Το 1909 μέσα από την πολυάριθμη εβραϊκή εργατική τάξη γεννιέται και η σοσιαλιστική εργατική Ομοσπονδία, η γνωστή «Φεντερασίων» με ηγέτη τον Αβραάμ Μπεναρόγια.

Στις 26 Οκτωβρίου 1912 η Θεσσαλονίκη είναι και πάλι Ελληνική. Οι Ελληνικές αρχές υπόσχονται πλήρη ισοτιμία των Εβραίων. Το 1920 με το νόμο 2456 η Εβραϊκή Κοινότητα Θεσσαλονίκης αναγνωρίζεται ως Ν.Π.Δ.Δ., κι έτσι αρχίζει η νέα περίοδος της ένταξής της στο Ελληνικό κράτος. Η πυρκαγιά του 1917 θα αποτελέσει ένα συντριπτικό πλήγμα, καθώς 53.737 Εβραίοι έμειναν άστεγοι και καταστράφηκαν όλες σχεδόν οι συναγωγές, και οι εγκαταστάσεις των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων. Έτσι πολλοί Εβραίοι θα μεταναστεύσουν στο εξωτερικό στη διάρκεια του μεσοπολέμου και ιδιαίτερα ύστερα από το θλιβερό γεγονός του εμπρησμού του συνοικισμού Κάμπελ από την οργάνωση Ε.Ε.Ε. (1931). Παρόλα αυτά οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης αριθμούν το 1940 περί τις 50.000 ψυχές. Ζουν αρμονικά με

πηγή: kis.gr

μιούπολης.

Από τον Φεβρουάριο του 1943 οι Εβραίοι υποχρεώνονται να ξεχωρίσουν φορώντας το κίτρινο άστρο και οι κατοικίες τους περιορίζονται σε ορισμένες μόνο συνοικίες (γκέτο). Στις 15 Μαρτίου αναχωρεί από την Θεσσαλονίκη ο πρώτος συρμός με προορισμό τα στρατόπεδα του θανάτου Άουσβιτς και Μπιρκενάου. Δεκαεννέα συνολικά αποστολές που αναχωρούν η μία μετά την άλλη, θα μεταφέρουν μέσα σε λίγες εβδομάδες το σύνολο των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στους τόπους του μαρτυρίου τους. Δυστυχώς, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες ανώτατων Χριστιανών κληρικών, ανώτερων Δημοσίων Υπαλλήλων, ορισμένων μονάδων της Εθνικής Αντίστασης και κυρίως μεμονωμένων πολιτών, εξοντώθηκε το 96% της Εβραϊκής Κοινότητας Θεσσαλονίκης.

Η ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα 60 και πλέον χρόνια ύστερα από την ανεπανόρθωτη καταστροφή η Εβραϊκή Κοινότητα της Θεσσαλονίκης διατηρεί τρεις συναγωγές, ένα κοινοτικό κέντρο όπου διοργανώνονται εκδηλώσεις λόγου και τέχνης, γηροκομείο, δημοτικό σχολείο, χορωδία, μουσείο και κέντρο Ισπανοεβραϊκής γλώσσας. Το 1983 η Κοινότητα τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών γιατί ανέγειρε με δαπάνη της τον «Οίκο της Ελλάδος» στο Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ. Το 1986 τιμήθηκε και από τον Δήμο Θεσσαλονίκης για την διαρκή και πολύπλευρη προσφορά της στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της πόλης.

πηγή:kis.gr

τους Χριστιανούς συμπολίτες τους και εκτελούν στο ακέραιο το καθήκον τους απέναντι στην πατρίδα τους στον πόλεμο του 1940 - 41.

Η υποδούλωση της Ελλάδας στις δυνάμεις του Άξονα θα σημάνει την αρχή του τέλους. Οι Γερμανοί καταλαμβάνουν την Θεσσαλονίκη στις 9/4/1941 και επιβάλλουν τα πρώτα αντιεβραϊκά μέτρα, όπως η απαγόρευση εισόδου των Εβραίων σε καφενεία, εστιατόρια, ζαχαροπλαστεία κλπ. Στις 11/7/1942 οι Εβραίοι άνδρες ηλικίας 18 - 45 ετών υποχρεούνται να προσέλθουν στην Πλατεία Ελευθερίας αφού υφίστανται απερίγραπτα μαρτύρια και εξευτελισμούς οδηγούνται σε καταναγκαστικά έργα. Η Κοινότητα εξαναγκάζεται να καταβάλει στους Γερμανούς λύτρα 2,5 δις. δρχ. για να τους απαλλάξει. Τον Δεκέμβριο του 1942 οι Γερμανοί λεηλατούν τις ανθούσες εβραϊκές επιχειρήσεις. Τον ίδιο μήνα καταστρέφεται πλήρως το αρχαίο Εβραϊκό νεκροταφείο, που καταλάμβανε έκταση 300.000 τ.μ., στο χώρο της σημερινής Πανεπιστη-

ΣΤΟΝ ΛΕΟΝ ΣΑΛΤΙΕΛ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

Στο βιβλίο «The Holocaust in Thessaloniki: Reactions to the Anti-Jewish Persecution, 1942-1943» του Θεσσαλονικιού ιστορικού ερευνητή Λεόν Σαλτιέλ απονέμεται το φετινό Διεθνές Βραβείο Βιβλίου για την Έρευνα του Ολοκαυτώματος (International Book Prize for Holocaust Research) από το Ίδρυμα Γιαντ Βασέμ (Yad Vashem). Με το ίδιο βραβείο τιμάται και η Eliyana R. Adler από το Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια για το βιβλίο της «Survival on the Margins: Polish Jewish Refugees in the Wartime Soviet Union (Harvard University Press, 2020).

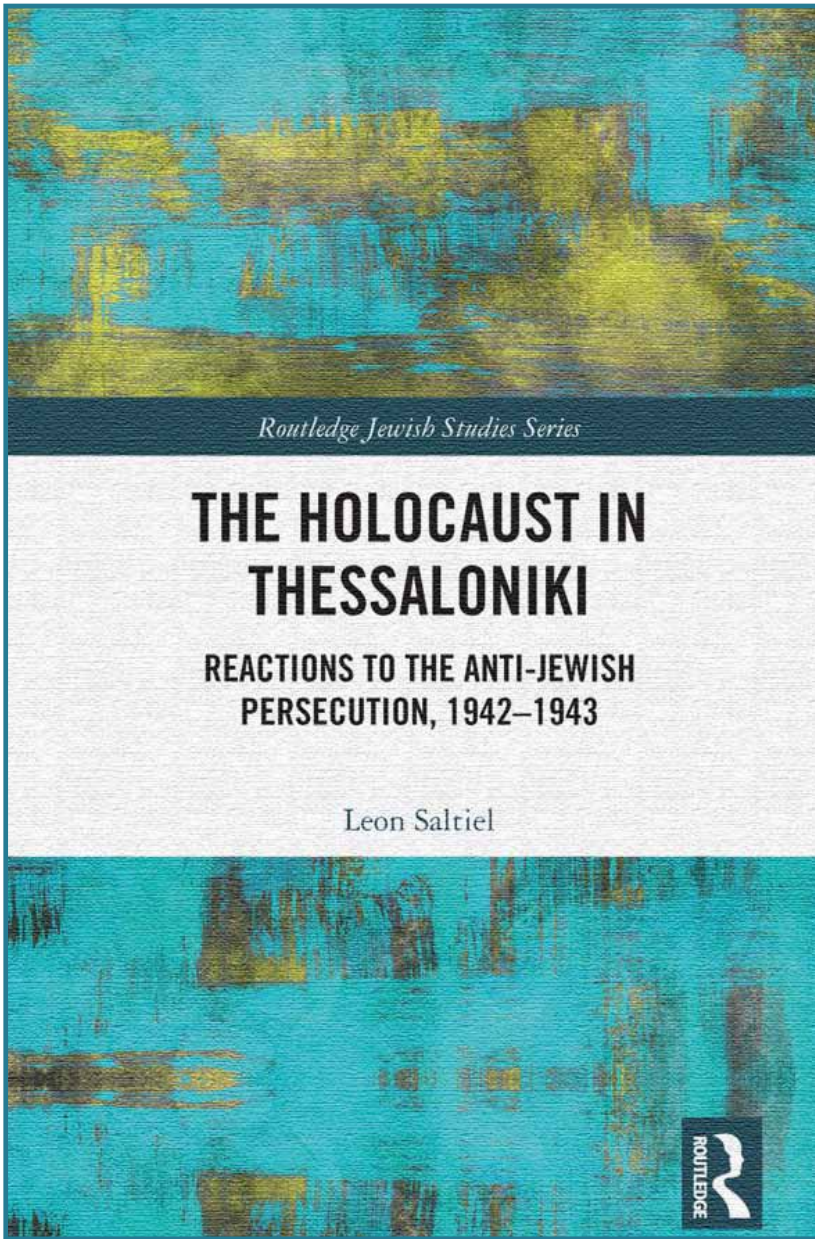
Το βιβλίο «The Holocaust in Thessaloniki: Reactions to the Anti-Jewish Persecution, 1942-1943» (ελ. μετάφραση, Το Ολοκαύτωμα στη Θεσσαλονίκη: Αντιδράσεις στις αντι-εβραϊκές διώξεις 1942-1943), που κυκλοφορεί στα αγγλικά από τις εκδόσεις Routledge, ρίχνει φως σε μια σειρά από ερωτήματα που παρέμεναν αναπάντητα επί δεκαετίες σε σχέση με τις αντιδράσεις φορέων και αρχών της πόλης την περίοδο των αντι-εβραϊκών διώξεων και του Ολοκαυτώματος. Το βιβλίο -απόρροια πολυετούς έρευνας στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής του κ. Σαλτιέλ στο

ΠΑΜΑΚ, με επιβλέποντα καθηγητή τον Νίκο Μαραντζίδη, που συνεχίστηκε με δύο μεταδιδακτορικά (ένα στο πανεπιστήμιο της Γενεύης κι ένα στο ΑΠΘ)-αφηγείται τις τελευταίες ημέρες της τότε εξέχουσας εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, η συντριπτική πλειονότητα των μελών της οποίας οδηγήθηκε στο Άουσβιτς.

«Είναι μεγάλη τιμή για μένα που το βιβλίο μου, με θέμα το Ολοκαύτωμα στη Θεσσαλονίκη, έλαβε το Διεθνές Βραβείο για την Έρευνα του Ολοκαυτώματος από το Ίδρυμα Γιαντ Βασέμ. Το βιβλίο αυτό είναι βασισμένο

στη διδακτορική διατριβή που εκπόνησα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και είναι αποτέλεσμα πολυετούς έρευνας σε αρχεία 10 χώρων ανά τον κόσμο. Η διεθνής ακαδημαϊκή κοινότητα υστερεί σε γνώσεις πάνω στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Ελλάδας, και την ελληνική εβραϊκή ιστορία εν γένει. Με την έρευνά μου προσπάθησα να ρίξω φως σε άγνωστες πτυχές της ιστορίας του Ολοκαυτώματος της Θεσσαλονίκης και να το εντάξω στο ευρύτερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πλαίσιο», δήλωσε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο κ. Σαλτιέλ.

«Το βιβλίο που εκδόθηκε στην

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

«Κανένας λαός δεν μπορεί να προχωρήσει μπροστά, αν δεν γνωρίζει την ιστορία του. Γιατί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι να μην επαναλάβει τα λάθη του παρελθόντος»

αγγλική γλώσσα και μόλις βραβεύτηκε ελπίζω να ανοίξει νέους ερευνητικούς ορίζοντες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, ώστε η ελληνική εμπειρία να ενταχθεί πλήρως στο διεθνές ακαδημαϊκό πλαίσιο και να αυξηθεί το ενδιαφέρον πάνω στο θέμα», πρόσθεσε.

Σηκώνοντας το πέπλο της σιωπής

Δέκα κεφάλαια, 260 σελίδες ιστορικών γεγονότων -προϊόν πολύχρονης, εκτεταμένης έρευνας σε αρχεία δέκα χωρών σε τρεις ηπείρους- αποκαλύπτουν μια «αχαρτογράφητη» έως σήμερα πτυχή των διώξεων του εβραϊκού πληθυσμού της Θεσσαλονίκης.

Εστιάζοντας στην τραγική αυτή πτυχή της Ιστορίας, το βιβλίο αποκαλύπτει τις αντιδράσεις των αρχών, της Εκκλησίας και

της κοινωνίας των πολιτών καθώς «ξεδιπλώνει» και φέρνει στο φως μια σειρά από σημαντικά γεγονότα. Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη μελέτη που εξετάζει σε τέτοιο βάθος αυτά τα ζητήματα και αναμένεται να αποτελέσει χρήσιμο «εργαλείο» στα χέρια φοιτητών και μελετητών του Ολοκαυτώματος, της Ευρωπαϊκής Ιστορίας και των Εβραϊκών Σπουδών.

Ο Λεόν Σαλτιέλ μελετά επιστημονικά τις αντιδράσεις των φορέων της πόλης (τοπικές αρχές, επαγγελματικές ενώσεις πανεπιστήμιο, δικαστήρια, Εκκλησία κ.ά) στις διώξεις των μελών της εβραϊκής κοινότητας Θεσσαλονίκης. Αντιδράσεις που στις περισσότερες περιπτώσεις, χαρακτηρίζονταν από παντελή αδράνεια. Μάλιστα, επισημαίνεται πως παρά το γεγονός ότι υπήρξαν

τυρίες για τα θέματα που ο πληθυσμός και η ηγεσία του θεωρούσαν πρωταρχικής σημασίας γι' αυτούς, καμιά απ' αυτές δεν αφορά στις μαζικές απελάσεις των εβραίων, με το συνεπακόλουθο τραγικό τέλος.

Το βιβλίο αναδεικνύει επίσης το γενικό πλαίσιο των σχέσεων πριν από τον πόλεμο αλλά και ειδικότερα το ιστορικό πλαίσιο των σύνθετων σχέσεων (συνύπαρξης αλλά και ανταγωνισμού) μεταξύ χριστιανών κι εβραίων στη Θεσσαλονίκη, αλλά και τον ρόλο της ελίτ της πόλης, η οποία όχι μόνο δεν ασχολείται με όσα συμβαίνουν στην εβραϊκή κοινότητα της πόλης αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις -όπως επισημαίνει ο συγγραφέας- επιλέγει να αντιμετωπίσει τα όποια ζητήματα προκύπτουν με ...ορθολογικό τρόπο ή διά της νομικής

οδού προκειμένου να προσδώσει μια επίφαση «νομιμότητας» στις διαδικασίες, σε μια εποχή σοβαρής ηθικής και νομικής κατάρρευσης.

Ο Λεόν Σαλτιέλ καταπιάνεται με ζητήματα που παραμένουν ανοιχτή «πληγή» για την πόλη, όπως -μεταξύ άλλων- η καταστροφή του εβραϊκού νεκροταφείου της, τον Δεκέμβριο του 1942, τρεις μήνες πριν από την έναρξη των διώξεων των εβραίων της Θεσσαλονίκης, ένα σπάνιο γεγονός στην ιστορία της υπό ναζιστικής κατοχής Ευρώπης, τη μετονομασία οδών που έφεραν εβραϊκά ονόματα, έπειτα από εισήγηση του δημάρχου Θεσσαλονίκης, έναν μήνα νωρίτερα (Νοέμβριος 1942) αλλά και την προσπάθεια ιδιωτών να καρπωθούν τις εβραϊκές περιουσίες υπό την ανοχή των φορέων.

«ΜΗΝ ΜΕ ΞΕΧΑΣΕΤΕ»

ΤΡΕΙΣ ΕΒΡΑΙΕΣ ΜΗΤΕΡΕΣ ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΓΙΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΓΚΕΤΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΛΕΟΝ ΣΑΛΤΙΕΛ

Επιστολή Σαρίνας Σαλτιέλ, 17 Μαρτίου 1943

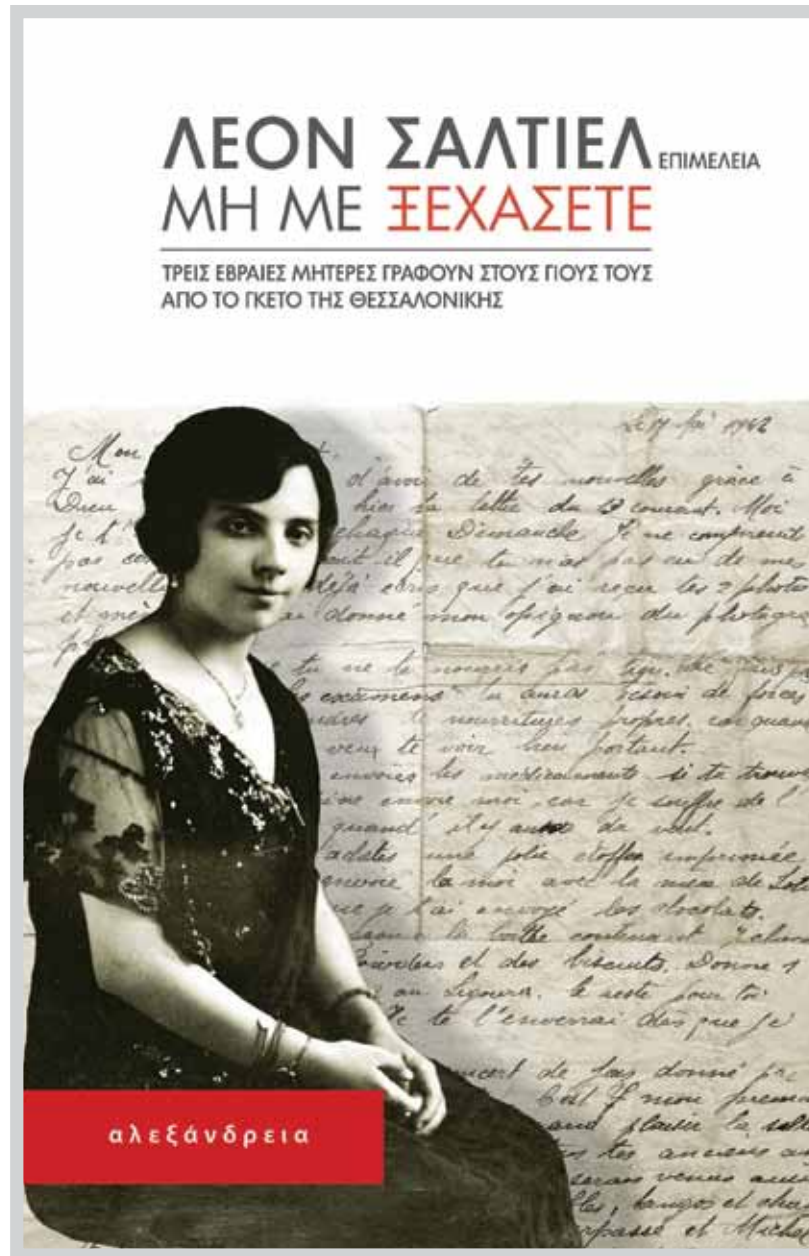
Αγαπημένο μου παιδί,
Σου γράφω αυτές τις γραμμές με τα μάτια γεμάτα δάκρυα και την καρδιά παγωμένη από τον τρόμο.

Είναι πάνω από 2 μήνες που αντέχουμε μια αγωνία που αργά και προοδευτικά μεγαλώνει, δουλειά έμπειρου σαδιστή. Δεν μπορώ να σου περιγράψω αυτή την περίοδο χωρίς να σε κάνω να υποφέρεις. Εδώ και 2 χρόνια δεν κάνω άλλο από το να μετακομίζω και με όλη την αγωνία του να γνωρίζω κάθε στιγμή πως δεν υπάρχει αποκούμπι. Ωστόσο έκανα υπομονή αφού τουλάχιστον μέναμε στην πατρίδα μας.

Αυτή την τελευταία φορά μας συγκέντρωσαν όλους μέσα στο γκέτο. Πλαγιάζουμε το βράδυ με το φόβο μιας νέας διαταγής που μας περιμένει την επομένη.

Μας απαγόρευαν αρχικά να μένουμε έξω μετά τις 5 η ώρα, έπειτα απαγόρευαν την έξοδο από το γκέτο, κλείσιμο των μαγαζιών, καταγραφή όλων των αγαθών, της περιουσίας ακόμα και του σκύλου και της κότας. Αυτό το δηλητήριο το καταπίνουμε λίγο λίγο και παρ' όλα αυτά υποτασσόμαστε ανωπυγλά σαν υποζύγια. Τώρα το χειρότερο είναι ο εκτοπισμός. Το αίμα μας παγώνει κάθε στιγμή, η καρδιά μας χτυπάει να σπάσει, πρέπει να εγκαταλείψουμε τα πάντα, πατρίδα, γονείς, να αποχωριστούμε ο ένας από τον άλλον, φίλους και αγαθά, και να φύγουμε με μόνο ένα σάκο στην πλάτη. Δεν έχουμε δικαίωμα να πάρουμε ούτε μία βαλίτσα.

Η πρώτη αμαξοστοιχία έφυγε ήδη, προς ποιον προορισμό; το αγνοούμε. Η δεύτερη θα φύγει σήμερα. Την ημέρα της αναχώρησης οι άνθρωποι ξετρελαμένοι καίνε έγγραφα, χρήματα, σπάζουν τα έπιπλα τους με κραυγές θανάσιμα πληγωμένων θηρίων, έπειτα εγκαταλείποντας

τους καρπούς της δουλειάς τους φεύγουν στοιβαγμένοι σαν σαρδέλες μέσα σε βαγόνια για ζώα, και να τους αντιμετωπίζουν με λιγότερο σεβασμό από αυτά.

Αυτό λοιπόν μας περιμένει σήμερα ή αύριο. Δίνουμε τα πάντα σε κάθε φτωχό που έρχεται, στον έναν παπούτσια, στον άλλο ρούχα, σε άλλον

χρήματα, γιατί τίποτε δεν μας ανήκει πλέον.

Η θεία είναι έτοιμη να γεννήσει. Πού θα γεννήσει η άμοιρη; Τουλάχιστον αν φύγουμε με το ίδιο κομβόι θα μπορούσα να τη βοηθήσω.

Έχουμε αποχωριστεί από τον παπού, τη γιαγιά, τον θείο σου και τη θεία. Όσο σκέφτομαι αυτούς τους

γέροντες που δεν έχουν κανένα από τα παιδιά τους να τους βοηθήσει αυτές τις δύσκολες στιγμές, σηκώνονται τα μαλλιά της κεφαλής μου. Σε αυτή τη δύσκολη περίοδο βρήκα στον φίλο σου περισσότερο από ένα γιο. Δεν θα μπορέσω ποτέ να ξεπληρώσω αυτό που έκανε για μας. Αν ο Θεός μου δώσει την ευτυχία να επιστρέψω μια μέρα, θα είμαι γι' αυτόν μια μητέρα. Θα τον βοηθήσω να σπουδάσει. Αν όμως η ευτυχία αυτή δεν μου δοθεί, σ' εσένα παιδί μου αναθέτω αυτό το χρέος. Θα ζήσεις μαζί του και με τον άλλο φίλο σου που είναι κοντά σου, σαν αδελφία. Οι γονείς του τελευταίου έκαναν επίσης πολλά για μας. Θα τους είμαι ευγνώμων. Θα βρεις κοντά τους και κοντά στον φίλο σου ό,τι θα σου χρειαστεί. Τους το έχω ζητήσει αυτό.

Δεν ξέρω τι με περιμένει αύριο τα χαράματα. Αν μας εκτοπίσουν θα προσπαθήσω να είμαι δυνατή, να αντέξω όλες τις ταλαιπωρίες, μόνο για να έχω την ευτυχία να σε ξαναδώ μια μέρα. Μέσα στις δύσκολες στιγμές η μορφή σου θα μου δίνει τη δύναμη, θα λέω «όχι, να μην αφήσουμε να μας αποτελειώσουν. Θα 'ρθεί μια μέρα που το λατρεμένο μου παιδί θα με ξαναζεστάνει με την τρυφερότητά του και θα με κάνει να ξεχάσω αυτόν τον εφιάλτη». Να είσαι κι εσύ δυνατός. Ο Θεός δεν θα μας εγκαταλείψει. Μπορεί να κάνει ένα θαύμα από μια στιγμή στην άλλη. Είναι τόσες ψυχές που τον ικετεύουν.

Ψάχνω να βρω στη συνείδησή μου τι κακό έχω κάνει για να υποφέρω έτσι, σου ορκίζομαι αγαπημένο μου παιδί πως δεν βρίσκω κάτι. Ήμουν πάντοτε καλή και γενναϊόδωρη προς όλους. Τις τελευταίες μέρες είχα την απόδειξη, από τις 7 το πρωί το σπίτι κατακλύζεται από τους φίλους και καθένας θέλει να με βοηθήσει, όμως δεν μπορούν να κάνουν τίποτε, εκτός από το να μου δίνουν δύναμη με την τρυφερότητά τους. Αυτό ανεβάζει, το λιγότερο, το

μένα κατάλοιπα της πληγωμένης καρδιάς μας και των εγκαταλειμμένων αγαθών μας.

Ο μπαμπάς δεν ξέρει τι να κάνει, πάει κι έρχεται χωρίς να μπορεί να με βοηθήσει σε τίποτε. Εγώ πρέπει να σκεφτώ τα πάντα. Είναι σαν να έχω ένα παιδί, κι έτσι του φέρομαι. Μακάρι ο Θεός να μου δίνει τη δύναμη για δύο, ώστε να έχεις την ευτυχία να τον ξαναδείς. Σου στέλνει την ευχή του μαζί με τη δική μου. Ο Θεός να σε προστατεύει πάντα. Να είσαι καλός με όλους και γενναιόδωρος. Φυλάξου από τους υποκριτές, γιατί αυτοί κρύβουν πάντα ιδιοτελείς σκέψεις.

Να αγαπάς τα ξαδέλφια σου σαν αδέρφια, καμιά διχόνοια να μη σας χωρίσει. Ευχαρίστησε εκ μέρους μου όλους τους φίλους που έχεις εκεί, όπως και τους συγγενείς μας. Σ' αφήνω, αγαπημένο μου παιδί, σ' αγκαλιάζω και παρακαλώ τον Θεό να κάνει ένα θαύμα μέχρι αύριο, για να σου γράψω άλλο ένα γράμμα, χαρούμενο, ευλογώντας ακόμη και τους εχθρούς μας.

Ο μπαμπάς σε φιλά γλυκά. Σε γεμί-

ηθικό όταν ξέρεις ότι σε αγαπούν. Σε αντίθεση, υπάρχουν άλλοι που όπως τα αρπαχτικά πουλιά έρχο-

νται να καταβροχθίσουν με μάτια λαίμαργα, οτιδήποτε αφήσουμε και δεν μπορούσε να τους ανήκει.

Παριστάνουν τους μελιστάλαχτους φίλους, όμως θα ήθελαν με νύχια αρπακτικών να αρπάξουν τα ματω-

ζω τρυφερά φιλιά.

Η φίλη σου, η αγαπημένη σου, η μαμά σου.

Επιστολή Ματίλντας Μπαρούχ, 15 Μαρτίου 1943

Αγαπημένε μου Φρέντυ, Είναι πάνω από 3 εβδομάδες που δεν είχαμε ούτε μια λέξη από σένα, και μαζί με αυτά που μας συμβαίνουν εδώ είμαι σαν τρελή από την ανησυχία.

Δεν αμφιβάλλω ότι πρέπει να είσαι ενήμερος για τα πάντα, ένας λόγος παραπάνω για να μου γράφεις αν γίνεται κάθε δύο μέρες, για να μπορώ να σε διαβάσω πριν από τη δυστυχή αναχώρησή μας. Ποιος να μου το έλεγε ότι θα βρισκόμουν τόσο βίαια χωρισμένη από εσένα, αγάπη μου, χωρίς μεγάλη ελπίδα να σε ξαναδώ, γιατί μπορούμε στην ηλικία μας,

η θεία και εγώ, να αντέξουμε αυτά που μας περιμένουν; Όταν σκέφτομαι ότι θα μπορούσα να ήμουν κοντά σου από καιρό, και τώρα φεύγω. Ο Θεός ξέρει μέχρι πότε. Δεν ξέρω τι σου γράφω. Το χέρι μου τρέμει και τα μάτια μου θολώνουν.

Αγαπητή μου Ανέτ, να φροντίζεις όπως πάντα τον Φρέντυ. Προσπάθησε να μη στεναχωριέται πολύ, ελπίζοντας στον Θεό ότι μια μέρα θα συναντηθούμε.

Σας αφήνω, αγαπημένοι μου, και σας φιλώ και τους τέσσερις με όλη μου την πονεμένη καρδιά. Η θεία και μητέρα σας.

Επιστολή Νεάμα Καζές, 18 Μαρτίου 1943

Αγαπημένε μου Μωρίς, Η απελπισία μου είναι στο αποκορύφωμά της γιατί θα μας στείλουν αυτές τις μέρες, από τη μια στιγμή στην άλλη, μόνο ο Θεός μπορεί να μας σώσει. Δεν μπορώ να σου γράψω, το τι γίνεται είναι απεριγράπτο. Μακάρι να κάνει ο Θεός το θαύμα του. Τα χρήματα τα έλαβα αμέσως. Δεν έχουν πια αξία γιατί χωρίς εσάς τι να κάνω;

Μακάρι ο Θεός να μας στηρίξει. Να είστε υγιείς. Σας εύχομαι αυτό που η καρδιά μιας μάνας μπορεί να ευχηθεί στα αγαπημένα της παιδιά. Ο Θεός θα μας σώσει!

Είμαστε καθ' όλα έτοιμοι με τις προετοιμασίες. Ο Θεός μόνο μπορεί να μας σώσει.

Σας φιλώ με όλες μου τις δυνάμεις, με όλη μου την καρδιά, αγαπημένα μου παιδιά, λατρεμένοι μου. Είθε ο Θεός να δείξει έλεος για μας. Η μητέρα σου που σκέφτεται μόνο τα παιδιά της.

Νεάμα

Ας κάνει ο Θεός το θαύμα για να ξαναϊδωθούμε. Θα σας γράψω αν υπάρχουν νεότερα. Μόλις μας είπαν ότι υπάρχει αναβολή για μερικές μέρες αλλά κανείς δεν θέλει να το πιστέψει. Δυο τρένα έχουν ήδη φύγει.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η ΠΟΛΗ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ειδική έκδοση **Θεσσαλονίκη Hellenic Mail**
Φθινόπωρο 2026

Εκδότης: Μαρία Γ. Σιαφάκα
Αρχισυνταξία: Μαριελίζε ντι Αλεσσάντρο

Διανέμεται δωρεάν με την εφημερίδα **HELLENIC MAIL - FREE PRESS**

Το Tobacco Hotel αποτελεί την metamorphωση ενός από τα παλαιότερα καπνομάγαζα της Θεσσαλονίκης σε παραδοσιακό ξενοδοχείο Α' Κατηγορίας (4 αστέρων), στο κέντρο της πόλης, έτοιμο να σας υποδεχτεί.

Δίνοντας μεγάλη σημασία στην λεπτομέρεια, πάντα με σεβασμό προς τον επισκέπτη και κατανοώντας τις ανάγκες του, δημιουργήσαμε ένα ζεστό και ευχάριστο περιβάλλον όπου κύριο μέλημά μας είναι η προσφορά υπηρεσιών φιλοξενίας υψηλού επιπέδου.

Τα 57 πολυτελή δωμάτια άνετα και λειτουργικά καλύπτουν τις ανάγκες τόσο του επιχειρηματία όσο και του απλού επισκέπτη της πόλης. Διακοσμημένα με γούστο, απλότητα και σεβασμό προς τον επισκέπτη, παίζουν σε ανοιχτούς και σκούρους γήινους τόνους σε μια εναλλαγή μάρμαρου και ξύλου, με αποτέλεσμα ένα σοβαρό αλλά συνάμα ξεκούραστο περιβάλλον.

Τα ευρύχωρα μπάνια συμπληρώνουν με διακριτικότητα, στους ίδιους χρωματικούς τόνους, την ταυτότητα του καλού γούστου.

Αγίου Δημητρίου 25, 54632 | ☎ 0030 2310 515002 | 📠 0030 2310 530711 | ✉ info@davitel.gr

www.davitel.gr